

Urvalsprovet i juridik 23.5.2022 kl. 14-18

Förhandsmaterial till provet

Kaarlo Tuori: Rättens nivåer och dimensioner. Publikationer från juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Juridikens grunder 40, 2022.

Susanna Lindroos-Hovinheimo: Inledning till Europeiska unionens rättsordning. Publikationer från juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Juridikens grunder 39, 2022.

Dan Helenius (red.): Utvalda privaträttsliga frågor. Publikationer från juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Juridikens grunder 41, 2022.

Läs noggrant igenom alla anvisningar

Provet består av 5 uppgifter. Provet tar 4 timmar. Du kan fördela tiden på de olika frågorna hur du vill. Du kan fritt förflytta dig mellan de olika frågorna under provets gång. Om någon del blir på hälft sparas den senaste versionen som ditt provsvar.

Du behöver inte kunna nummer på paragrafer och prejudikat som nämns i provlitteraturen, endast det som det redogörs för i samband med paragraf- och prejudikatnumren.

Under provet får du öppna endast urvalsprovssystemet. Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen.

Bedömningen av urvalsprovet

Det svenskspråkiga urvalsprovet i juridik omfattar fem (5) uppgifter, och du kan få 0-10 poäng per uppgift. Du kan få högst 50 poäng för urvalsprovet och för att kunna bli antagen måste du få minst hälften (25 poäng) av urvalsprovspoängen.

I provpoängsantagningen rangordnas sökande med samma poäng på basis av poängen för alla uppgifter i urvalsprovet, börjande från uppgift 1. Om det efter att man tillämpat dessa kriterier finns flera sökande med samma poängtal på gränsen till antagning, antas samtliga sökande med samma poäng.

Uppgift 1

Svarets maxlängd (i tecken): 1.200

Europeiska unionen har antagit en förordning om rättigheter för högskolestuderande. Du fungerar inom Helsingfors universitets rättshjälpsutskott och får idag besök av en grupp oroliga studeranden.

Studerandena ber dig att ta ställning till följande frågor:

1. Enligt studerandena uppfyller Helsingfors universitet inte sina förpliktelser enligt EU-förordningen. Förordningen har inte heller direkt implementerats i den finska lagstiftningen. Enligt studerandena garanterar den nuvarande lagstiftningen inte de rättigheter studerandena vore berättigade till enligt förordningen. Skulle det, trots avsaknad av implementerande lagstiftning, vara möjligt att tillämpa förordningen i en nationell domstol, om ett mål skulle uppkomma om kränkning av studerandenas rättigheter?

2. Skulle det vara möjligt för en enskild studerande att åberopa förordningen gentemot universitetet? Vi utgår här från att universitetet utgör en del av den offentliga makten eftersom det är en offentlighetsrättslig inrättning.

3. Finns det en risk att den nationella domstolen tillämpar den nationella lagstiftningen, trots att den enligt studerandena inte garanterar alla de rättigheter som uppställs av förordningen? Har det någon skillnad om de relevanta nationella bestämmelserna antagits före eller efter att förordningen trädde i kraft? Och finns det någon EU-rättslig princip som är av relevans vid bedömningen av konflikter mellan nationell rätt och EU-rätt?

Ta ställning till ovanstående omständigheter och ge dina EU-rättsligt motiverade svar på frågorna.

Uppgift 2

Svarets maxlängd (i tecken): 1.200

Din mormor är en hängiven läsare av HBL-spalten "Juristen svarar". Hon är väl medveten om att du ska delta i inträdesprovet till juridiska fakulteten. Med hjälp av hennes år av erfarenhet har hon gjort upp några frågor som hon vill att du ska svara på. Hon vill att du ska föreställa dig att du är en domare. I din tjänsteutövning vid domstolen stöter du på följande fall:

1) Hon vill för det första att du berättar åt henne vad *lex superior derogat legi inferiori* betyder. För det andra vill hon att du endast ska använda *lex superior*-regeln för att lösa följande hypotetiska gåta. Du ska svara på frågan endast på basis av informationen i fallet. Ifall 56 § i grundlagen skulle lyda enligt följande: "Under inga som helst omständigheter får man rida på hästar på Senatstorget" och 66 § i hästlagen skulle lyda enligt följande: "Man får rida på hästar på Senatstorget", vilken bestämmelse ska tillämpas? (3 p)

2) Hon vill vidare att du berättar åt henne vad *lex posterior derogat legi priori* betyder. Hon vill också att du endast ska använda *lex posterior*-principen för att lösa följande hypotetiska gåta. Du ska svara på frågan endast på basis av informationen i fallet. Pension åt alla-lagen har kommit till 1.1.2001 och pension åt ingen-lagen har kommit till 1.1.2005. Enligt pension åt ingen-lagen krävs det en ålder på 63 år för att få lyfta ålderdomspension inom ramen för folkpensionssystemet och enligt pension åt alla-lagen krävs det en ålder på 65 år. Vilken lag ska tillämpas enligt *lex posterior*-principen? (3 p)

3) För det tredje vill din mormor att du berättar åt henne vad *lex specialis derogat legi generali* betyder. Hon vill också att du endast ska använda *lex specialis*-principen för att lösa följande hypotetiska gåta. Du ska svara på frågan endast på basis av informationen i fallet. Vi befinner oss i det förtrollande vackra Finland. Pensionslagen gäller alla som lyder under finsk jurisdiktion. Enligt den måste man senast gå i pension när man har fyllt 66 år. Professorslagen tillämpas på professorer som jobbar i Finland. Enligt den måste professorer som jobbar i Finland senast gå i pension när professorn har fyllt 58 år. Vilken lag ska tillämpas i enlighet med *lex specialis*-principen på frågan om när en professor måste gå i pension? (3 p)

4) Din mormor har sparat den bästa hypotetiska situationen till sist. Nu vill hon att du ska sadla om. Föreställ dig att ämnesföreningen Codex gör en exkursion till domstolen där du jobbar. Hon ber dig att väldigt kort berätta för de besökande studerandena vad som föreskrivs i rättskällevärdet. (1 p)

Ta ställning till ovanstående omständigheter och ge motiverade svar på frågorna.

Uppgift 3

Svarets maxlängd (i tecken): 1.200

Besvara följande deluppgifter på basis av boken "Utvalda privaträttsliga frågor":

1. Sandvik diskuterar nordisk och internationell köprätt. Vad betyder begreppet "dolda vänner" enligt Sandvik?

2. Sisula-Tulokas granskar i sin artikel ansvar för skador förorsakade av förarlösa fordon. Vad betyder principen om strikt ansvar enligt Sisula-Tulokas?

3. Rautanen och Skult undersöker juridiken kring elektroniska underskrifter.

a) Nämn fyra (4) orsaker till att användningen av elektroniska underskrifter har varit begränsad enligt Rautanen och Skult.

b) I praktiken kan olika typer av elektroniska underskrifter anses falla under definitionen i artikel 3.10 i den så kallade eIDAS-förordningen (EU) 910/2014 (se nedan). Vilka fyra (4) exempel nämns av Rautanen och Skult?

Artikel 3

I denna förordning gäller följande definitioner:

(...)

10. *elektronisk underskrift: uppgifter i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra uppgifter i elektronisk form och som används av undertecknaren för att skriva under.*

Uppgift 4

Svarets maxlängd (i tecken): 1.200

a) Sven Svensson har väckt talan mot kommissionen om dess tidigare avgörande. EU-tribunalen har ogillat Svenssons talan och förpliktat Svensson att ersätta kommissionens rättegångskostnader. Svensson är förvirrad över situationen eftersom han förstått att en individ aldrig kan bli tvungen att ersätta kostnader som uppkommit hos ett offentligt organ. Han tycker dessutom att han inte fått en rättvis rättegång eftersom han i denna situation inte tycker sig våga överklaga beslutet till EU-domstolen, på grund av att han då riskerar eventuella tilläggskostnader. Kan du hjälpa Svensson genom att förklara de relevanta rättsregler och principer som gäller i detta fall, samt deras tolkning? (3 p)

b) Kajsa Kiljander anser att Finland bryter mot sina EU-rättsliga skyldigheter att skydda livsmiljöer genom att tillåta jakt på vitkindad gås i Brunnsparken. Kiljander tänker väcka talan mot Finland i EU-domstolen för att säkerställa att Finland ska följa sin plikt att skydda vitkindade gäss som Kiljander är mycket förtjust i och matar varje söndag vid Café Ursula. Har Kiljander behörighet att väcka överträdelsetalan mot Finland och vilka bestämmelser blir tillämpliga? I hurdana fall kan överträdelsetalan väckas och hur fungerar rättsprocessen? Kan Finland åläggas sanktioner? (7 p)

Ta ställning till ovanstående omständigheter och ge dina EU-rättsligt motiverade svar på frågorna.

Uppgift 5

Svarets maxlängd (i tecken): 1.200

Din vän Anders har hört att du har läst juridik under våren och ringer nu upp dig för att få svar på några frågor som har hållit honom vaken under nätterna.

1) Anders har hört det viskas i mörka gränder att i den skandinaviska litteraturen brukar man dela in rättskällorna i grupper. Vad baserar sig denna indelning på?

2) Anders ber dig vidare att ange dessa grupper och ange ett exempel på en rättskälla som hör till de olika grupperna.

3) Till sist ber Anders dig att beskriva hur förpliktande rättskällor ur dessa grupper är. Måste man verkligen följa dem?

Ge Anders motiverade svar på hans frågor.

Bedömningsgrunder, urvalsprovet i juridik 2022

Uppgift 1

Hänvisningarna till boken Susanna Lindroos-Hovinhemo, Inledning till Europeiska unionens rättsordning (2022).

1. Principen om direkt tillämplighet betyder att unionsrätten gäller som sådan i medlemsstaterna. Då en rättsakt är direkt tillämplig behövs ingen implementerande lagstiftning på nationell nivå för att rättsnormerna ska kunna tillämpas (s. 52–53). Förordningar är direkt tillämpliga (s. 29, 54). Således kan förordningen i fråga tillämpas i en nationell domstol trots avsaknaden av implementerande nationell lagstiftning.

2. Direkt effekt betyder att unionsrätten ger upphov till rättigheter och skyldigheter som enskilda kan åberopa i domstol (s. 49, 53). Förordningar har normalt direkt effekt, både vertikal och horisontell (s. 54). Vertikal direkt effekt betyder att privatpersoner har möjlighet att åberopa en EU-rättslig norm gentemot den offentliga makten (s. 54). I fallet handlar det om vertikal direkt effekt då universitetet utgör en del av den offentliga makten. Det är således möjligt för en studerande att åberopa förordningen i fråga vid en domstol.

3. Principen om EU-rättens företräde betyder att EU-rätten har företräde i förhållande till den nationella lagstiftningen. I normkonflikter bör EU-rätten ges företräde, så att nationella normer inte får tillämpas (s. 50). Principen om EU-rättens företräde medför i fråga om direkt tillämpliga rättsakter, såsom förordningar, att varje motstridig föreskrift i den nationella lagstiftningen blir automatiskt otillämplig i och med att rättsakten träder i kraft. Därtill hindrar principen att nya nationella lagstiftningsakter antas med giltig verkan till den del de är oförenliga med unionsreglerna (s. 53). Nationella domstolar får alltså inte tillämpa någon sådan bestämmelse i den nationella lagstiftningen som kan strida mot EU-rätten, oavsett om bestämmelsen antagits före eller efter unionsregeln. I fallet får den nationella domstolen alltså inte tillämpa den nationella lagstiftningen till den del den strider mot förordningens bestämmelser.

Uppgift 2

Uppgiften är baserad på boken Kaarlo Tuori: Rättens nivåer och dimensioner.

- 1) Lex superior derogat legi inferiori betyder att en hierarkiskt högre norm har företräde framför en hierarkiskt lägre norm (sid 46–47, 49). Eftersom grundlagen är hierarkiskt högre än hästlagen ska grundlagen tillämpas.
- 2) Lex posterior derogat legi priori betyder att en senare norm har företräde framför en tidigare norm (sid 46–47, 49). Eftersom pension åt ingen lagen har kommit till senare så ska pension åt ingen lagen tillämpas.
- 3) Lex specialis derogat legi generali betyder att en specialnorm har företräde framför en allmän norm (sid 46–49). Eftersom professorslagen är en speciallag ska den tillämpas, inte den generella lagstiftningen.
- 4) I rättskälleläran föreskrivs hurudana inlägg som kvalificerar sig för debatten om rättens innehåll samt hur de enskilda inläggen vägs i förhållande till varandra (Sid 33–34).

Uppgift 3

Hänvisningarna nedan till *Dan Helenius (red.): Utvalda privaträttsliga frågor* (2022) (inkl. de relevanta fotnoterna och eventuella andra sidor med motsvarande information):

1. Svaret innehåller en kort förklaring av vad Sandvik menar med begreppet "dolda vänner" (inkl. eventuella exempel som inte är nödvändiga för att erhålla högsta poäng). (s. 38, s. 68–69)

s. 38: "Tesen i denna artikel är emellertid att biförpliktelse snarare är ett exempel på vad som kallas 'dolda vänner' (hidden friends, des amis cachés). Vid en ytlig granskning kan det se ut som om parternas biförpliktelser behandlas på till och med fundamentalt olika sätt i CISG och de nordiska köplagarna. Men vid en närmare analys framstår olikheterna som mera skenbara. I praktiken torde bedömningen i allt väsentligt bli snarlik, om än inte nödvändigtvis identisk i alla tänkbara avseenden."

2. Svaret innehåller en kort förklaring av vad Sisula-Tulokas menar med principen om strikt ansvar (inkl. eventuella exempel som inte är nödvändiga för att erhålla högsta poäng). (s. 78–81)

s. 78–79: "Förklaringen ligger till stor del i skadeståndsrättens gamla princip om så kallat strikt ansvar för farlig verksamhet. Ansvarskonstruktionen infördes stegvis i vår lagstiftning från slutet av 1800-talet och gällde tekniska moderniteter såsom tåg, bilar, luftfartyg, och elektriska anläggningar. Den som drev farlig verksamhet ansågs ersättnings-skyldig trots att ingen vårdslöshet fanns på hans sida. Det strikta ansvaret påverkade givetvis inte verksamhetens 'farlighet', men genom ersättningskonstruktionen tryggades eventuella skadelidandes ekonomiska ställning. Det bidrog till att minska det intuitiva motståndet mot de nya tekniska uppfinningarna som skulle föra samhället framåt. Det strikta ansvaret, ofta i kombination med olika försäkringsarrangemang, ser fortfarande ut att ha kvar någonting av sin gamla funktion. Genom att både vår trafik-försäkringslag (460/2016, TrafFL) och vår produktansvarslag (694/1990, PAL) bygger på ett strikt ansvar blir det relativt enkelt att besvara den ställda frågan om vem som ansvarar – i varje fall vissa delar av frågan."

Hela citatet förutsätts inte av ett fullständigt svar.

3.

A. Svaret innehåller fyra (4) olika orsaker till att användningen av elektroniska underskrifter har varit begränsad enligt Rautanen och Skult. Relevanta delfrågor kan också nämnas, vilket kan kompensera för mindre brister i svaret. (s. 1–3, 6–8, 14, 16, 23, 26, 28–31)

s. 2: *"Giltigheten av elektroniska underskrifter har stor betydelse för avtalsparterna och därmed även för användningen av elektroniska underskrifter över lag. (...)."*

s. 6: *"För vissa mer sällsynta formkrav och särskilda avtalstyper är rättsläget dock oklart och prejudicerande domstolsavgöranden skulle behövas för att klargöra rättsläget och skapa rättssäkerhet på området. Artikeln finner vidare att användningen av vissa typer av elektroniska underskrifter kan vara problematisk för ingående av avtal för vilka ett unikhets- eller originalitetskrav föreligger, eftersom elektroniska avtalsdokument har en säregen natur som skiljer sig från traditionella originaldokument."*

s. 8: *"Användningen av elektroniska underskrifter har varit begränsad på grund av formkrav i nationell lagstiftning, brist på rättspraxis och rättsosäkerhet beträffande giltigheten av elektroniska underskrifter samt nationella skillnader i tolkningen av regelverket för elektroniska underskrifter, men även till följd av avsaknaden av kommersiella incitament för ibruktagandet av elektroniska underskrifter."*

s. 26: *"Detta till trots kan andra formkrav eller registreringsformalia i praktiken begränsa användningsområdet för elektroniska underskrifter. Ofta är kravet på underskrift sammankopplat med ett annat formkrav på till exempel bevittning av underskrifterna eller myndighetsmedverkan. Skyldigheten att registrera ett underskrivet avtal kan även medföra att registreringsmyndigheten ställer kvalitativa krav på de elektroniska underskrifterna."*

B. Svaret innehåller fyra (4) olika typer av elektroniska underskrifter som i praktiken kan anses falla under definitionen i artikel 3.10 i den så kallade eIDAS-förordningen (EU) 910/2014. Det är fråga om praktiska exempel som nämns av Rautanen och Skult. Även relevanta begrepp och olika tekniska lösningar kan nämnas.

s. 3–4, 12–13, 15

s. 12–13: *"I praktiken kan till exempel följande typer av elektroniska underskrifter anses falla under denna definition:*

- namn eller initialer i ett e-postmeddelande eller ett annat elektroniskt dokument,

- en inskannad traditionell underskrift som kopieras eller klistras in i ett elektroniskt dokument,

- en med elektroniska hjälpmedel, t.ex. mus, pekplatta eller skrivplatta, skapad elektronisk underskrift i ett elektroniskt dokument, eller

- en elektronisk underskrift som har skapats med mjukvara eller domän-baserade underskriftstjänster för att skapa en elektronisk kopia av en underskrift."

s. 4, 15: t.ex. *"användningen av pekskärm, pekplattor och datormöss möjliggör framställning av elektroniska underskrifter för egen fri hand (...); "bankkoder eller mobilcertifikat (...)"*

Uppgift 4:

- a) Enligt artikel 138 i EU-domstolen rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Huvudprincipen är därför densamma som i civilrätten allmänt. Således kan det bli möjligt att även enskilda fysiska eller juridiska personer blir tvungna att ersätta till exempel kommissionens rättegångskostnader. (s. 110) I detta fall har Svensson varit den förlorade parten och därför förpliktats ersätta kommissionens rättegångskostnader.

Unionsrätten innehåller principer om processuella rättssäkerhetsgarantier, som till exempel rätten till rättvis rättegång (s. 108), vilket innebär, bl.a. att var och en ska få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.

- b) Talan mot medlemsstat för överträdelse av unionsrätten direkt inför EU-domstolen kan föras av kommissionen (K)(artikel 258 FEUF) eller medlemsstater (artikel 259 FEUF). Huvudregeln är att talan mot medlemsstater inte kan föras i EU-domstolen av enskilda personer. (s. 111–112). Därför har Kiljander inte behörighet att väcka överträdelsetalan mot Finland i detta fall.

Överträdelsetalan blir aktuell då ett medlemsland har underlåtit att efterleva en europarättslig skyldighet. Om K anser att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla en skyldighet enligt fördragen, ska K avge ett motiverat yttrande i ärendet efter att ha givit den berörda staten tillfälle att inkomma med sina synpunkter. Om den berörda staten inte rättar sig inom angiven tid, får K föra ärendet vidare till EU-domstolen. Om en medlemsstat vill väcka talan ska den först lägga fram saken för K. Om K inte yttrat sig inom tre månader efter, kan medlemsstaten anhängiggöra ärendet. (s. 113–114)

Följden av överträdelsetalan kan bli att medlemsstaten åläggs att betala ett standardbelopp eller ett vite (artikel 260 FEUF). Detta kräver dock en ny process. Om medlemsstaten inte vidtar nödvändiga åtgärder efter att EU-domstolen beslutat om överträdelse, kan K väcka en ny talan mot medlemsstaten och kräva medlemsstaten att betala ett standardbelopp, ett vite eller båda. Domstolen kan också döma ut dessa påföljder ex officio. (s. 11-1154) Även Finland kunde därför åläggas sanktioner i en eventuell rättsprocess.

Uppgift 5

Uppgiften är baserad på boken Kaarlo Tuori: Rättens nivåer och dimensioner. Svaren hittas på s. 35–38 i boken.

- 1) I den skandinaviska litteraturen brukar man dela in rättskällorna i tre grupper med hänsyn till deras förpliktande karaktär. Indelningen baserar sig således på rättskällornas förpliktande karaktär.
- 2) Starkt förpliktande rättskällor. Ett exempel på en starkt förpliktande rättskälla är skriven lagstiftning.

Svagt förpliktande rättskällor. Till de svagt förpliktande rättskällorna har till exempel räknats prejudikaten i rättspraxis såsom högsta domstolens avgöranden.

Tillåtna rättskällor. Till de tillåtna källorna har man hänfört till exempel den rättsvetenskapliga litteraturen.

3) Användaren till exempel en domare, är alltid skyldig att beakta de starkt förpliktande rättskällorna.

De svagt förpliktande rättskällorna ska beaktas om det inte finns starka motargument. Sådana rättskällor presumeras eller förmodas vara bindande.

Beslutsfattaren får använda sig av de tillåtna rättskällorna. Dessa kan vara särskilt användbara i besvärliga fall.